

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто основні методи оцінки вартості підприємств, їх сутність, переваги та недоліки, визначено головні проблеми розвитку оцінної діяльності в Україні, а також зроблено висновки стосовно використання комплексного підходу як найбільш ефективного.

Аннотация. Рассмотрены основные методы оценки стоимости предприятий, их сущность, преимущества и недостатки, определены главные проблемы развития оценочной деятельности в Украине, а также сделаны выводы относительно использования комплексного подхода как наиболее эффективного.

Annotation. The basic methods of company valuation, their nature, advantages and disadvantages are discussed. The key problems of company valuation in Ukraine are examined and conclusions regarding the use of an integrated approach as the most effective one, are made.

Ключові слова: оцінка, методи, переваги, недоліки, проблема, розвиток.

Активний розвиток в Україні процесів злиття і поглинання компаній потребують безпосередньої оцінки вартості активів та бізнесу загалом. Розвиток оцінної діяльності в нашій державі почався набагато пізніше, ніж в інших країнах. Було перейнято значну частину іноземного досвіду в питаннях оцінки, але не всі ті механізми, які є дієвими закордоном, можна застосовувати і в Україні. Таким чином, гостро постає проблема розвитку методологічної, законодавчої бази оцінки та застосування вже існуючого досвіду інших країн у вітчизняних умовах.

Метою дослідження є визначення існуючих підходів оцінки вартості бізнесу та аналіз основних проблем, пов'язаних з оцінкою вартості підприємств на сучасному етапі розвитку України.

Оскільки дана тема відносно нова та потребує детального вивчення, нею займалася значна кількість закордонних науковців: Родген А. Ю., К. Мерсер, Т. Коуплед, і вітчизняних: Тертична Н. В., Світлий Д. О., Курочкін І. Г., Шульга А. В., Нагула Я. В. Щербаков В. А, В. Божко та ін. Найбільшу увагу приділяють проблемам застосування різних методів, особливостям оцінки окремих типів підприємств та особливостям оцінки бізнесу для певних цілей.

В Україні кожен рік засновуються, реорганізуються та ліквідуються сотні підприємств. Більшість із цих процедур не може обійтись без об'єктивної оцінки вартості окремих активів чи взагалі всього бізнесу. Саме тому однією з найбільших сучасних проблем є необхідність достовірної оцінки. У західних державах інтерес до оцінки бізнесу зростає з початку 80-х років ХХ ст. [1]. Що стосується нашої держави, цей процес почався набагато пізніше, у зв'язку з чим потрібно прикладати ще багато зусиль для того, щоб вивести вітчизняну оцінну діяльність на світовий рівень. Застосовувати досвід інших держав при оцінці українських підприємств іноді буває дуже важко, оскільки існує велика різниця в особливостях як економіки, так і бізнесу. Саме тому вчені постійно працюють над удосконаленням різних підходів та розробляють методи оцінки, які можна було б застосовувати в вітчизняних умовах.

Сам процес оцінки вартості підприємства іноді буває дуже складним, адже потрібно визначити вартість не тільки матеріальних складових, але й нематеріальної сторони. Сюди можуть відноситися різні фактори починаючи з навколишнього середовища, в якому функціонує підприємство і закінчуючи інтелектуальною власністю.

Для проведення оцінки бізнесу можуть використовуватися такі підходи:

- дохідний;
- порівняльний;
- витратний.

Кожен із зазначених підходів має як вагомі переваги, так і недоліки.

У процесі оцінки бізнесу з позицій дохідного підходу підприємство розглядається як об'єкт, який в майбутньому зможе приносити власнику прибуток. Найбільшою проблемою оцінки бізнесу на основі цього підходу є те, що навіть найдосвідченішим оцінювачам іноді дуже складно спрогнозувати майбутній прибуток підприємства. Важливим є те, що для розрахунку вартості враховується тільки та частина капіталу, яка здатна приносити економічні вигоди в майбутньому. Також одночасно визначається період часу, протягом якого майбутній власник зможе отримувати доходи, та обґрунтовується величина можливих ризиків [2].

Для оцінки вартості бізнесу на основі порівняльного підходу використовується існуюча ринкова інформація. Тобто, за основу береться реальна ціна купівлі-продажу аналогічного бізнесу. Головною проблемою застосування цього підходу є те, що зазвичай буває важко знайти аналогічне підприємство. Кожен бізнес має свої особливості, які дуже важко порівняти або співставити.

Оцінка бізнесу на основі витратного підходу передбачає встановлення вартості активів (матеріальних і нематеріальних) підприємства за даними фінансової звітності за вирахуванням зобов'язань і, у результаті, одержання вартості власного капіталу на певну дату. Основним недоліком є відсутність потенційних можливостей розвитку бізнесу чи інших тенденцій на перспективу. Проте, незважаючи на недоліки, указаний підхід до оцінки

Для визначення достовірної вартості будь-якого бізнесу потрібно зібрати та проаналізувати значну кількість інформації. Труднощі полягають у тому, що в Україні склалася така ситуація, що іноді підприємства просто не хочуть надавати оцінювачу всі реальні дані про роботу та діяльність підприємства, а деяка інформація взагалі є комерційною таємницею.

Ще однією проблемою є те, що найчастіше бухгалтерська оцінка активів не співпадає з їх реальною вартістю, у більшості випадків вона є меншою. У таких умовах необхідна переоцінка всіх активів підприємства. Причому треба зазначити, що до оцінки окремих видів активів (нематеріальні активи, дебіторська заборгованість) необхідний певний окремий підхід. Усе це ще раз підтверджує гromіздкість розрахунків та необхідність великої кількості наявної інформації, коштів та кваліфікованих спеціалістів.

Значним прогресом та поштовхом на шляху до вирішення даної проблеми стало те, що деякий час назад було законодавчо вирішено, що значна частина підприємств просто зобов'язана публікувати свою звітність. Але тут також знайшлися свої "підводні камені". Бізнес може вести так звану подвійну бухгалтерію, тому в звітах, до яких населення має широкий доступ, часто буває хибна інформація, яка внаслідок може призвести до недостовірного визначення вартості того чи іншого підприємства.

Важливим моментом є дата на яку робиться оцінка. З урахуванням того, як швидко іноді змінюються та доповнюються Закони України, оцінка зроблена на певний день може бути вже не такою достовірною через деякий час. Такі часті зміни в законодавчій базі нашої держави є ще одною не менш гострою проблемою розвитку оцінної діяльності.

Отже, в Україні у сфері оцінки вартості підприємства існує багато труднощів. В основному оцінка вартості бізнесу проводиться тільки за необхідністю. Це призводить до того, що підприємства не поспішають створювати умови для регулярної, поточної вартісної оцінки бізнесу (реальне відбиття показників у бухгалтерській звітності, ринкова переоцінка активів).

Як відзначає більшість науковців, для того, щоб реально оцінити вартість підприємства, застосувати один з трьох методів замало. Щоб надати достовірну, повну та об'єктивну оцінку потрібен комплексний підхід з використанням сукупності методів та підходів, що неможливо без створення сприятливих умов для розвитку оцінної діяльності в Україні.

Наук. керівн. Піддубна Л. І.

Література: 1. Курочкіна І. Г. Оцінка вартості бізнесу суб'єктів господарювання : автореф. дис... на здобуття наукового ступеня кандидата екон. / І. Г. Курочкіна ; Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАНУ. – Х., 2007. – 23 с. 2. Світлий Д. О. Інформаційне забезпечення управління вартістю підприємства : автореф. дис... на здобуття наукового ступеня кандидата екон. наук / Д. О. Світлий ; Приазовський державний технічний університет. – Маріуполь, 2009. – 23 с.